

Aurika Ričkienė

Nature Research Centre, Vilnius, Lithuania

ORCID 0000-0002-0182-6459

Botany in the Society of Friends of Science in Vilnius

The Society of Friends of Science in Vilnius was a Polish scientific organisation that operated in Vilnius from 1906 to 1939. Its activities were aimed at preserving Polish cultural heritage in Lithuania. Today, the Society is regarded as a major cultural institution that amassed an extensive library, manuscripts and museum collections. From the point of view of the history of science, it is important that the Society assumed responsibility for the promotion of scientific knowledge in the non-institutional period when there were no scientific institutions on the entire territory of present-day Lithuania, i.e. in the years 1906–1919. Later, from 1919 to 1939, it cooperated closely with the Stephen Bathory University. The Society's areas of interest included the studies of regional flora and fauna. At that time, the nature of the territory of present-day Lithuania was still unexplored. Some members of the Society were involved in botanical research. They collected plant species from the former territory of the Grand Duchy of Lithuania (present-day Lithuania, Belarus, Ukraine and Poland) and published data on them in the Society's publications. Some specimens from their collections have survived and are kept in the Herbarium of Vilnius University. Modern botanists consider the herbarium and the Society's publications to be valuable sources dealing with the diversity and distribution of plant species in the relevant areas. The article aims at summarizing botanical work done by the members of the Society of Friends of Science in Vilnius and evaluating its importance for botany science in the region.

Keywords: botany, flora records, herbarium, Society of Friends of Science, Stephen Bathory University, Vilnius

Słowa kluczowe: botanika, zbiory roślin, zielnik, Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Uniwersytet Stefana Batorego, Wilno

Introduction

Following the reforms of the Education Commission, the Faculty of Natural Sciences was established at Vilnius University in 1781. Botany was developed together with the natural sciences until the closure of Vilnius University in 1832. It was then continued as part of pharmacy studies until 1842, when the last department of Vilnius University, renamed

Vilnius Medical and Surgical Academy, was closed. During that time, Jean Emmanuel Gilibert, Georg Forster, Stanisław Bonifacy Jundziłł, Józef Jundziłł, Stanisław Batys Gorski and Johann Friedrich Wolfgang developed botanical studies and research. They published flora books with plant species from the territory of present-day Lithuania, Belarus and Ukraine,¹ collected herbaria and founded the Botanical Garden. Piotr Daszkiewicz, Wanda Grębecka, Piotr Köhler, Alfonsas Merkys, Aurika Ričkienė and others studied botany of that period and concluded that botanical research at Vilnius University was at its peak at the end of the 18th and beginning of the 19th c.² Vilnius University was closed from 1842 until the restoration of the separate republics of Lithuania and Poland in 1918. During that time, some amateurs collected plant species, described them, and some of the data was published in Polish journals, e.g. in “Pamiętnik Fizjograficzny” by Kazimierz Łapczyński,³ or in their own books such as Jurgis Pabrėža’s *Taislius Augyminis*.⁴ Non-institutional societies, such as the Museum of Antiquities and the Interim Commission for Archaeology in Vilnius (1855–1865) or the Vilnius Public Library (1867–1915), were the only organisations associated with science in the region.⁵

New scientific societies, namely the Society of Science and Art Museum (Towarzystwo Muzeum Nauki i Sztuki) (1907–1914), the Lithuanian Society of Science (Lietuvių mokslo draugija) (1907–1940) and the Society of Friends of Science in Vilnius (Towarzystwo

- 1 J.E. Gilibert, *Flora Litvanica inchoata seu enumeratio plantarum: quas circa Grodnam collegit et determinavit Joannes Emmanuel Gilibert*, Collectio 1, 2, 3, Grodno 1781; idem, *Flora Litvanica inchoata seu enumeratio plantarum: quas circa Grodnam collegit et determinavit Joannes Emmanuel Gilibert*, Collectio 4, 5, Wilno 1782; idem, *Exercitia phytologica, quibus omnes plantae Europaeae, quas vivas invenit in variis herbationibus, seu in Lithuania, Gallia, Alpibus, analysi nova proponuntur [...]*, vol. 1–2, Lyon 1792; S.B. Jundziłł, *Opisanie roślin w Prowincyi W. X. Litewskiego, naturalnie rosnących, według układu Linneusza*, Wilno 1791; idem, *Opisanie roślin litewskich według układu Linneusza przez B. S. Jundziłła*, Wilno 1811; J. Jundziłł, *Opisanie roślin w Litwie, na Wołyniu, Podolu i Ukrainie dziko rosnących, iako i oswoionych podług wydania szesnastego układu roślin Linneusza*, Wilno 1830; S.B. Gorski, *Rzadsze rośliny okolic Wilna*, [in:] *Opisanie statystyczne miasta Wilna*, ed. by M. Baliński, Wilno 1835, p. 23–28.
- 2 P. Daszkiewicz, *Polityka i przyroda: rzecz o Jean Emmanuelu Giliberce*, Warszawa 1995; W. Grębecka, *Badania szaty roślinnej prowadzone w ośrodku wileńskim i krzemienieckim (1781–1840)*, [in:] *Wkład wileńskiego ośrodka naukowego w przyrodnicze poznanie kraju (1781–1842)*, ed. by J. Babicz, W. Grębecka, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1988 (Monografie z Dziejów Nauki i Techniki, vol. 141), p. 115–225; eadem, *Jan Wolfgang – organizator zespołowych badań szaty roślinnej*, “Quarterly Journal of the History of Science and Technology” 1980, vol. 25, no. 1, p. 27–46; eadem, *Stanisław Bonifacy Jundziłł (1761–1847)*, Warszawa, Lida 2003; eadem, *Wilno – Krzemieniec. Botaniczna szkoła naukowa (1781–1841)*, Warszawa 1998; W. Sławiński, *Dr. Jan Emmanuel Gilibert, profesor i założyciel Ogrodu Botanicznego w Wilnie*, “Ateneum Wileńskie” 1925, vol. 3, no. 9, p. 8–45; idem, *Jan Emmanuel Gilibert. Przyczynki do życiorysu profesora historii naturalnej i założyciela Ogrodu Botanicznego Wszechnicy Wileńskiej*, “Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1926, vol. 4, no. 2, p. 233–249; P. Köhler, *Dawne ogrody botaniczne Wilna. Old botanic gardens in Vilna (Vilnius, Lithuania)*, “Wiadomości Botaniczne” 1995, vol. 39, no. 1–2, p. 144–147; idem, *Zielniki botaników ośrodka wileńskiego z lat 1780–1840 w Kijowie, Krakowie i Wilnie*, “Quarterly Journal of the History of Science and Technology” 1994, vol. 39, no. 1, p. 109–116; idem, *Zielniki botaników polskich w Wilnie i Kijowie zebrane przed rokiem 1840. Herbaria of Polish Botanists Collected before 1840 in Vilna and Kiev*, “Wiadomości Botaniczne” 1994, vol. 38, no. 3–4, p. 174–177; idem, *Zielnik Józefa Jundziłła. Herbarium of Józef Jundziłł*, “Polish Botanical Studies, Guidebook Series” 1995, vol. 13, p. 3–154; A. Merkys, *Prof. S. Jundzilo ir prof. J. Dagio gyvenimas ir veikla*, Vilnius 1995; A. Ričkienė, *Exercitia phytologica (1792) by J. E. Gilibert in European Libraries*, “Archives of Natural History” 2015, vol. 42, no. 1, p. 178–181; eadem, *Flora Litvanica inchoata (1781–1782) by J.E. Gilibert: Preliminary Census of Copies in European Libraries*, “Archives of Natural History” 2013, vol. 40, no. 1, p. 119–124; eadem, *The Contributions of J. E. Gilibert to the Studies of Lithuanian Flora*, “Quarterly Journal of the History of Science and Technology” 2015, vol. 60, no. 1, p. 69–94; I. Jukonienė, M. Rasimavičius, A. Ričkienė, M. Subkaitė, S. B. Gorski’s *Bryological Collection in the Herbarium of Vilnius University*, “Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 2018, vol. 87, no. 3, 3588.
- 3 K. Łapczyński, *Wycieczka na Litwę i nad Bałtyk*, “Pamiętnik Fizyograficzny” 1884, vol. 4, no. 3, p. 171–228.
- 4 J. Pabrėža, *Botanika arba taislius augyminis*, Shenandoah 1900.
- 5 H. Ilgiewicz, *Wileńskie towarzystwa i instytucje naukowe w XIX wieku*, Toruń 2005.

Przyjaciół Nauk w Wilnie) (1906–1939)⁶ emerged in Vilnius after 1905.⁷ They played an important role in preserving regional culture, heritage and scientific knowledge. To show the continuity of botanical work successfully developed in Vilnius in the 18th and 19th c., this article focuses on the studies of the Society of Friends of Science in Vilnius (Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie) (hereinafter ‘the Society’) in the field of botany. To obtain as complete a picture as possible of the botanical work, all available sources on this subject, i.e. archival documents, original publications and published articles, were analysed. A large part of the Society’s documents, i.e. minutes of meetings, lists of members, reports and personal manuscripts, have been preserved and are kept in the Lietuvos valstybės istorijos archyvas (Lithuanian State Historical Archives, LVIA) under fond’s number 1135. Some manuscripts, publications and personal letters of members of the Society are kept in the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences, and personal documents of members can be found in Polish libraries, e.g. in the National Library in Warsaw or in the Ossolineum Library in Wrocław.⁸ Published documents and publications of the Society can be found in the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences, and digitised copies are available in various electronic libraries in Poland.⁹ All the material is presented in a historical context as a common heritage of the natural history of Lithuania, Poland, Ukraine and Belarus.

The Society of Friends of Science in Vilnius: general information

The idea to establish the Society of Friends of Science in Vilnius for the development of science and culture in the Vilnius region came from Poles living in Vilnius and in the region. The aim of the Society was to preserve the Polish cultural heritage in Lithuania. Today, the Society is credited with a great cultural work, as it has amassed an extensive library, manuscripts and museum collections.¹⁰ From 1906 to 1919, when Vilnius University was reopened as the Stephen Bathory University, the Society did crucial work in the restoration of cultural heritage: the establishment of ethnographic and natural history collections, the library and the publication of scientific data.¹¹

The general activity of the Society was overseen by its own member Michał Bernstein (1914)¹² and Stanisław Kościółkowski (1956/1957).¹³ During the Soviet era, the Society’s

6 Eadem, *Societates Academicæ Vilnenses: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie (1907–1939) i jego poprzednicy*, Warszawa 2008; J. Wrońska, *Wokół Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, “Archeologia Polski” 1992, vol. 37, no. 1–2, p. 315–322.

7 After 1905 revolution certain concessions related to national issues were made in Russia. i.e. Polish and Lithuanian teachers were allowed to work in schools, and students were allowed to learn their native language.

8 J. Širkaitė, *Vilniaus mokslo bičiulių draugija ir jos muziejaus rinkiniai*, “Kultūros istorijos tyrinėjimai” 1999, vol. 5, p. 336–361.

9 i.e. Digital Repository of Scientific Institutes (RCIN).

10 Lithuanian historian Jolanta Širkaitė claims that the society’s collections laid a solid foundation for one of the largest in Lithuania – the Vilnius Art Museum. J. Širkaitė, *Vilniaus mokslo bičiulių draugija ir jos muziejaus rinkiniai*, p. 336.

11 H. Ilgievič, *Vilniaus senovės ir mokslo mylėtojai XX amžiaus pradžioje*, Vilnius 2019.

12 M. Brensztejn, *Informator o towarzystwach naukowych, oświatowych, artystycznych-popularnych, filantropijnych, wzajemnej pomocy, sportowych i klubach na Litwie i Rusi Białej*, Wilno 1914; idem, *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie*, [in:] *Wilno i Ziemia Wileńska: Zarys monograficzny*, vol. 2, Wilno 1937, p. 131–144.

13 S. Kościółkowski, *Pamiętna, choć przemilczana rocznica: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie w pięćdziesięciolecie jego powstania (1907–1957)*, “Teki Historyczne” 1956/1957, vol. 8, p. 94–121.

activities were investigated by Leonid Żytkowicz (1975), Roman Jurkowski (1986)¹⁴ and Irena Petrauskienė (1979).¹⁵ Jolanta Wrońska (1992/1993)¹⁶ and Henryka Ilgiewicz (2008, 2019)¹⁷ published the most recent work on the history of the Society from a humanities perspective.

The main objectives of the Society were set out in the first statutes drawn up by the members. These included the preservation and development of Polish literature, the study of regional nature, ethnography, history and economics.¹⁸ The Society undertook to set up a scientific library and a museum and to collect manuscripts and old objects. It was planned to divide all materials into separate collections, e.g. archaeology, ethnography, history and traditions, religion, fine arts, numismatics and medals, botany, mineralogy and palaeontology.¹⁹

Until 1914, the Society did not have a fixed address, but regular meetings were organised and various lectures on different sciences were held. From 1914, the Society had a permanent building, which today houses the Vytautas Kasiulis Museum of Art.²⁰ From 1908 to 1921, the Society published the Yearbook of the Society of Friends of Science in Vilnius ("Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie"). Individual books from the publishing house of the Society of Friends of Science in Vilnius (Wydawnictwa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie) emerged in the years 1908–1939. It also published the Annual Reports (*Sprawozdanie ze Stanu i Działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie za Rok*) in 1907, 1908, 1926, 1928, 1929–1939.

Due to historical circumstances, the Society's activity varied in the periods from 1907 to 1922 and from 1922 to 1939. The first period could be described as organisational, with interruptions during the First World War. The second period is characterised by the organisational reform of the Society, which was caused by the changed political and historical situation. In 1919, the Vilnius region was annexed to Poland and Vilnius University resumed operating as the Stephen Bathory University. Scientists from various Polish universities moved to Vilnius University and most of them became members of the Society. In 1922, the new statutes of the Society were adopted, and the structure was reformed by establishing three departments Department of Philology, Literature and Art; Department of Mathematics – Natural and Medical Sciences; and Department of History, Philosophy and Law – Social Sciences.²¹ The new statutes stipulated that each department could act independently and elect a chairman and a secretary. From 1922, the Society

14 L. Żytkowicz, *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie 1907–1940*, [in:] *Z dziejów nauki polskiej. Księga pamiątkowa Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1875–1975*, ed. by A. Hutnikiewicz, L. Janiszewski, Poznań 1975, p. 49–75; R. Jurkowski, *Z dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie 1907–1939: przyczynek do życia kulturalnego Wilna*, "Zapiski Historyczne" 1986, vol. 51, no. 4, p. 113–135.

15 I. Petrauskienė, *Vilniaus mokslo bičiulių draugija 1907–1941*, [in:] *Mokslo draugijos Lietuvoje*, ed. by M. Jučas, P. Slavėnas, B. Vaitkevičius, Vilnius 1979, p. 76–142.

16 J. Wrońska, *Wokół Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, p. 315–322.

17 H. Ilgiewicz, *Vilniaus senovės ir mokslo mylėtojai XX amžiaus pradžioje*; H. Ilgiewicz, *Wileńskie towarzystwa i instytucje naukowe w XIX wieku*; eadem, *Societates Academicæ Vilnenses*.

18 W. Zahorski, *Ustawa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1908, vol. 1, p. 165–170.

19 W. Zahorski, *Muzeum*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1908, vol. 1, p. 180–181.

20 Vytautas Kasiulis Muzeum of Art. 1 Goštauto st, Vilnius, Lithuania.

21 Lietuvos valstybės istorijos archyvas (Lithuanian State Historical Archives) [LVIA], fond 1135 (Society of Friends of Science in Vilnius / Vilniaus mokslo bičiulių draugija / Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie) (1906–1943), ap. 22 (*List of documents of the board of the Society of Friends of Science*), b. 8 (*Reports of general meetings in 1907–1938*), p. 205.

cooperated with the Stephen Bathory University. Each department began to publish its own journals.²²

Botany in the Society of Friends of Science in Vilnius until the end of the First World War

Four types of historical sources were used to examine the botanical work of the Society members: the minutes of the Society's meetings, which are kept in the LVIA,²³ the yearbooks (Rocznik),²⁴ the Annual Reports (Sprawozdanie), the Works of the Society (full title: "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematyczno-Przyrodniczych = Travaux de la Société des Sciences et des Lettres de Wilno. Classe des Sciences Mathématiques et Naturelles") and the books published by the Society's publishing house (Wydawnictwo Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie).

The documents show that in the period from 1907 to 1922 two botanists – Kazimierz Szafnagel (1858–1923)²⁵ and Józef Trzebiński (1867–1941)²⁶ – were members of the Society of Friends of Science in Vilnius. Szafnagel, a self-taught botanist, was one of the founders of the Society. It is known from literature that he was the owner of the Kuszłany estate in the Aszmania region. He was born in Berdychiv (Belarus) in 1858, finished school in Warsaw and then studied chemistry at the Polytechnic Institute in Riga. He returned to the Aszmania region in 1880. Szafnagel was interested in literature, botany and agriculture and took part in the cultural and social life of Aszmania and the Vilnius region.²⁷ Józef Trzebiński was born in 1867 in the Turek district of Poland. He graduated from the University of Warsaw. He specialised in plant physiology and plant pathology. Trzebiński defended his dissertation "The influence of stimuli on the growth of *Phycomyces nintens*" (*Wpływ podrażnień na wzrost pleśni *Phycomyces nintens**) in 1920, and in the same year he obtained his habilitation at the University of Krakow. From 1922 he was a professor at Stephen Bathory University, headed the Department of Plant Systematics and Geography, the Botanical Garden and, from 1928, the Plant Protection Station. In the years 1925–1926 he was Dean of the Faculty of Mathematics and Natural Sciences.²⁸

The main task of the Society members was to collect information on relevant historical topics and cultural heritage and make it accessible to the public. In the field of botany, the main task was to set up or maintain herbaria, give lectures and publish botanical

22 Statut Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, Wilno 1922.

23 LVIA, f. 1135, ap. 22, b. 2 – Reports of Board meetings 1906–1910; b. 5 – List of the members of the Society in 1907–1914; b. 8 – Reports of general meetings in 1907–1938; b. 81 – Reports of the board 1913–1921; b. 121 – Reports of general meetings 1921–1928.

24 "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1908–1922, vol. 1–7; Sprawozdanie ze Stanu i Działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie (1909, 1910, 1914, 1926–1939).

25 LVIA, f. 1135, ap. 22, b. 8, p. 205; b. 5, p. 2.

26 J. Klimavičiūtė, Józef Trzebiński, [in:] J. Klimavičiūtė, *Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919–1943 m.*, Vilnius 2002, p. 151.

27 M. Butkiewicz, *Kuszłany – majątek Szafnagłów*, oszmianszczyzna.pl/strona_kuszlany_szafnagel.html [accessed 7.02.2025].

28 W. Dzięwulski, *Sylwetka prof. Józefa Trzebińskiego na tle epoki*, pogon.lt/49-sekcja-wilnianie/zasluzeni.html?start=10 [accessed 7.02.2025]; B. Hryniewiecki, *Prof. Dr. Józef Trzebiński*, "Acta Societatis Botanicorum Poloniae" 1937, vol. 14, no. 4, p. 249–268; P. Köhler, T. Majewski, *Józef Trzebiński*, "Wiadomości Botaniczne" 2016, vol. 60, no. 1–2, p. 51–55; J. Mowszowicz, *Józef Trzebiński (1867–1941)*, "Wszechświat" 1971, vol. 1, p. 17–20; idem, *Trzebiński Józef (1867–1941)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 524.

data. In the period from 1907 to 1922, one article and two books were published by the Society's publishing house and an herbarium was established. The first publication of the publishing house of the Society of Friends of Science in Vilnius was Kazimierz Szafnagel's *Zapiski Bryologiczne (Bryologica notes)*.²⁹ The book was dedicated to the study of mosses (*Bryophyta*). In the main part of the book, K. Szafnagel provided data on moss diversity in seven areas, i.e. Wilno and Mińsk uplands (today, territories of Lithuania and Belarus), Białowieża Forest (today, Belarus and Poland), Wołyń, Berdyczów and Żytomierz (today, Ukraine), Podole, Iwachnowce and Kuźmińczyk on the Zbruch (today, Ukraine), Pilawa, Wilga and Otwock on the Vistula (today, Poland), Szydłów (Piotrków administrative district; today, Poland) and Milejów (Lublin administrative district; today, Poland).³⁰ Szafnagel collected mosses in the most typical landscape elements, i.e. on the banks of rivers and lakes, on hills, in various types of swamps (fens and bogs) and forests (coniferous and deciduous, dry and wet), cultivated fields, roadsides and ditches. Based on the species concept of the time, Szafnagel listed 239 moss species, 209 of which belong to the Vilnius and Minsk highlands.³¹ The book is of great value as one of the first publications after a long period of stagnation in publishing. It is also the first book devoted entirely to a separate taxonomic group of plants – bryophytes. Szafnagel is currently considered a pioneer of bryological studies in Lithuania, Poland, Ukraine and Belarus.³²

In 1910, an article by Trzebiński entitled *Przyczynek do znajomości flory w gubernji kowieńskiej (powiaty wilkomierski i jezioroski)* (Contribution to the knowledge of the flora of the province of Kaunas) was published in the yearbook. The work describes studies on the diversity of flora in the years 1901, 1903–1905, 1908–1910 in Kaunas governorate. The paper contains a description of 11 cryptogams and 473 species of flowering plants, with information on the habitat and collection period from present day territories i.e. near Wilkomierz (today Ukmergė), Poniewież (today Panevėžys), Kupiszki (today Kupiškis), Skapiszki (today Skapiškis), Dukszty (today Dūkštos), Onykszty (today Anykščiai).³³

Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna, cz. 1, Historia i bibliografia (Contribution to the knowledge of the flora in Vilnius surroundings, part 1, History and bibliography) by Witold Sławiński (1888–1962) from 1922 is the third work published by the Society of Friends of Science in Vilnius. The book contains historical and bibliographical information about the sources of botany in the period from the 18th to the beginning of the 20th c. It includes works and herbaria of botanists from the Vilnius University from the 18th and 19th c. as well as from the non-institutional period of amateurs such as Maria Twardowska (1858–1907), Kazimierz Łapczyński (1823–1892) or professors such as Józef Konrad Paczoski (1864–1942) or Antoni Rehman (1840–1917).³⁴

There is not enough information about Sławiński's membership of the Society of Friends of Science in Vilnius, but his quite a few publications confirm close collaboration.

29 K. Szafnagel, *Zapiski bryologiczne*, Wilno 1908.

30 Ibidem.

31 Ibidem.

32 I. Jukonienė, A. Ričkienė, M. Kalvaitienė, M. Rasimavičius, *Zapiski bryologiczne by Kazimierz Szafnagel and His Herbarium in the Historical Context of Bryological Studies in Lithuania and Adjacent Regions*, "Acta Societatis Botanicorum Poloniae" 2022, vol. 91, 9127.

33 J. Trzebiński, *Przyczynek do znajomości flory w gubernji kowieńskiej (powiaty wilkomierski i jezioroski)*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1911, vol. 4, p. 1–48.

34 W. Sławiński, *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna, part 1, Historia i bibliografia*, Wilno 1922.

Witold Sławiński was born in Vilnius on 27 November 1888. He finished a grammar school in Vilnius. He later studied at the Academy of Agriculture in Dublany and at the Academy of Agriculture in Moscow. In 1919, Sławiński returned to Vilnius, where he studied the flora near the Žaliejė Ežerai Lakes, took part in the activities of Stephen Bathory University and was actively involved in setting up the Department of Plant Systematics and Geography. In 1924, he moved to Paris and spent the rest of his scientific life in France and Poland.³⁵ In 1924, Sławiński published the second part of the book *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna, cz. 2, Zielone jeziora pod Wilnem*³⁶ in the Society's publishing house (Wydawnictwa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie). This book is a comprehensive monograph on plant communities in the vicinity of the Žaliejė Ežerai Lakes not far from Vilnius. The author studied the origin, structure and elements of the flora. He presented 815 plant species, including 738 self-seeding and 77 cultivated plants. One more Sławiński's work published in the Society's journal was dedicated to Jean Emmanuel Gilibert. It contains information on Gilibert's life, science, herbarium and bibliography.³⁷

Botany in the Society of Friends of Science in Vilnius after the reforms in 1922–1939

After the end of the First World War, the Republic of Lithuania was founded in February 1918 and Poland regained its independence in November 1918. In the period from 1918 to 1922, Vilnius' affiliation with different countries – Lithuania, Poland and Soviet Russia – changed several times. Vilnius University tried to re-admit Lithuanians, Poles and even Russians. The historical situation developed in such a way that Vilnius and the Vilnius region became part of Poland, and the university was reopened by Poland as the Stephen Bathory University. The reopening of the university changed all aspects of the daily life of the Society. Many Polish scientists came to Vilnius. Most of them joined the Society and actively involved their students. As a result, the Society began to present reports from various fields at its meetings. The lectures became more specialised and sometimes did not serve the interests of all members. Reforms in the structure of the Society began to be considered. In 1922, new statutes were adopted, and the structure of the Society was reformed by establishing three departments according to subject areas: Department of Philology, Literature and Art; Department of Mathematics, Natural and Medical Sciences; and Department of History, Philosophy and Law – Social Sciences. The new statutes stipulated that each department could act independently, elect its own chairman and secretary and publish its own series of publications.³⁸

In 1922, botany was assigned to the Department of Mathematics, Natural Sciences and Medicine. Astronomer Władysław Dziewulski (1878–1962)³⁹ was the head of the Department throughout the whole period 1922–1939. Research in the archives revealed

35 I. Grochowska Rejment, *Sławiński Witold (1888–1962)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 492–493; J. Klimavičiūtė, *Sławińskis Vitoldas 1888–1962*, [in:] J. Klimavičiūtė, *Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919–1943 m.*, p. 149.

36 W. Sławiński, *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna*, part 2, *Zielone jeziora pod Wilnem*, Wilno 1924.

37 W. Sławiński, *Dr Jan Emmanuel Gilibert*, p. 8–45.

38 LVIA, f. 1135, ap. 22, b. 2, p. 204, 206, 208, 209.

39 S. Matulaitytė, *Władysław Dziewulski*, www.vle.lt/straipsnis/wladyslaw-dziewulski/ [accessed 7.02.2025].

that the Department had 30 members at the beginning of its activities in 1922⁴⁰ and 42 members at the end of its activities in 1938.⁴¹ The main work of the Department included lectures on various topics related to mathematics, astronomy, medicine and nature as well as the publication of the above mentioned series “Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematyczno-Przyrodniczych” (“The Works of the Society of Friends of Science in Vilnius. Department of Mathematics and Natural Sciences”). The journal was edited by Władysław Dziewulski, biologist and entomologist Jan Prüffer (1890–1959)⁴² and anatomist and anthropologist Michał Reicher (1888–1973).⁴³ From 1926 the journal was published by the Ministry of Religious Affairs and National Education (Polish: Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego) and later (from 1926 to 1939) partly by the National Cultural Fund.

As the Society’s work in various fields was closely linked to the work at Stephen Bathory University, the university’s most famous botanists, namely Józef Trzebiński, Piotr Wiśniewski (1881–1971),⁴⁴ Bronisław Szakien (1890–1938)⁴⁵ and Franciszek Ksawery Skupieński (1888–1962)⁴⁶ were members of the Society.

According to the reports of the Department in the period 1922–1925, the only botanical report on the knowledge of fossil flora in the vicinity of Kamień – a village not far from Białystok – was submitted by Alina Makarewiczówna. From 1925, the number of botanical reports increased. In 1925, Aleksandrs Zāmelis presented material on *Pulsatilla* species, and Stanisław Ostrowski on plant diseases in Vilnius and Grodno. In 1926, Trzebiński became a member of the Department’s board. From then on, the number of botanical lectures increased considerably.

In the period from 1926 to 1938, around 60 lectures were given on botanical topics (see Appendix). In some years, e.g. 1935, as many as 10 lectures were given; in the last years, i.e. 1938, only 4. The topics of the lectures included the flora and plant

40 LVIA, f. 1135, ap. 22, b. 8, p. 258.

41 *Sprawozdanie ze stanu i działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie za rok 1938*, Wilno 1939.

42 L. Hayto, Jan Prüffer, [in:] *Polski Słownik Biograficzny*, vol. 28, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1984–1985, p. 623–625.

43 T. Ostrowska, Michał Reicher, [in:] *Polski Słownik Biograficzny*, vol. 31, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1988–1989, p. 13–16.

44 Piotr Wiśniewski (1881–1971) was head of the Department of General Botany of the University of Stephen Bathory from 1919 to 1939. At times (1919–1920 and 1926–1927) he was also Dean of the Faculty of Mathematics and Natural Sciences. He was interested in plant physiology and the flora of the Vilnius region. J. Mowszowicz, Piotr Wiśniewski (1881–1971), “Wiadomości Botaniczne” 1973, vol. 17, no. 2, p. 75–77; A. Paszewski, *Profesor dr Piotr Wiśniewski w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin*, “Annales UMCS, Sec. C” 1971, vol. 26, p. 1–10; A. Zemanek, P. Köhler, *Botany at Stefan Bathory University in Vilna (Wilno, Vilnius) (1919–1939)*, “Studia Historiae Scientiarum” 2019, no. 18, p. 93–137.

45 Bronisław Szakien (1890–1938) held various positions at the University of Stephen Bathory, from assistant to associate professor at the Department of General Botany. He was involved in research into plant cells and parasitic fungi that cause the plant disease rust (J. Mowszowicz, *Szakien Bronisław (1890–1938)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 524; A. Zemanek, P. Köhler, *Botany at Stefan Bathory University in Vilna (Wilno, Vilnius) (1919–1939)*, p. 93–137; P. Köhler, *Bronisław Szakien*, “Wiadomości Botaniczne” 2016, vol. 60, no. 1–2, p. 47–50.

46 Franciszek Ksawery Skupieński (1888–1962) was a botanist and microbiologist. His dissertation thesis was about the cycle of Myxomycetes, habilitation work about the *Didymium difforme* Duby cytology, which he defended in 1929 in University of Warsaw. In 1937 he arrived to Vilnius and took the position of the extraordinary professor at the Stephen Bathory University. Until 1939 he was Head of the Department of Plant Systematics and Geography and Head of the Botanical Garden. H. Bokowiecki, *Franciszek Ksawery Skupieński (1888–1962)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 492; J. Klimavičiūtė *Franciszek Ksawery Skupieński*, [in:] J. Klimavičiūtė, *Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919–1943 m.*, p. 149.

communities of the Vilnius region, Belarus, Ukraine and Poland. Fungi, bryophytes and flowering plants were studied. Plant diseases and parasitic fungi formed a separate topic with a phytopathological focus. A large part of the presentations included an analysis of plant anatomy and physiology. Particular attention was paid to the dormancy period of plants or the formation, diversity and anatomy of zoocidia.⁴⁷

Some of the lectures were published in the journal "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematyczno-Przyrodniczych" ("The Works of the Society of Friends of Science in Wilno. Department of Mathematics and Natural Sciences").

Flora records and Herbarium

Society members published information on species of ascomycetes and basidiomycetes from Vilnius surroundings,⁴⁸ species of forest fungi (e.g., mushrooms, jelly fungi, fungi from the class *Hymenomycetes*) from Trakai surroundings,⁴⁹ species of rust from the south-western part of Lithuania and Vilnius surroundings,⁵⁰ algae species from Vilnius and surroundings,⁵¹ species of liverwort from Vilnius surroundings⁵² and of mosses from Vilnius, Trakai, Rūdninkai,⁵³ of vascular flowering plants from Vilnius surroundings, Trakai,⁵⁴ Ukmergė, Panevėžys, Kupiškis, Anykščiai.⁵⁵ The Vilnius University Herbarium possesses specimens of plants collected by members of the Society of Friends of Science in Vilnius: J. Trzebiński's specimens from 1901–1903 and 1908, Sławiński's herbarium from the Żaliejė Ežerai Lakes, and Jakub Mowszowicz and Konstany Prószyński's specimens. Szafnagel's herbarium of mosses – 667 specimens of 211 species were revised in 2022.⁵⁶ Also, old collections inherited from donators to the Society of Friends of Science in Vilnius, i.e. Wacław Hryniewski and Jan Niekrasz,⁵⁷ are confirmed. Published information as well as

- 47 Zoocidia (gall) is an abnormal development or outgrowth of plant tissue resulting from an irritation caused by insects.
- 48 J. Trzebiński, *Spis grzybów wyższych podstawczaków i workowców, zebranych w okolicach Wilna w 1925–32 r.*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" [hereinafter PTPNW] 1934, vol. 8, p. 171–185.
- 49 K. Prószyński, *Spis wyższych grzybów z rzędu Obłoczniaków (Hymenomycetes), zebranych w okolicy m. Trok i w lasach przyległych – w latach 1926–29*, PTPNW 1931, vol. 6, p. 1–15; A. Michalski, *Przyczynek do znajomości śluzowców okolic Wilna*, PTPNW 1936, vol. 10, p. 5–9.
- 50 J. Trzebiński, *Przyczynek do znajomości grzybów pasożytniczych w kilku miejscowościach poł.-zachodniej części Litwy i Polski*, PTPNW 1936, vol. 11, p. 163–171; B. Szakien, *Spis rdzy z okolic Trok ziemi Wileńskiej*, PTPNW 1929, vol. 5, p. 195–211; idem, *Nowy przyczynek do znajomości rdzy Wileńszczyzny*, PTPNW 1937, vol. 11, p. 1–19.
- 51 J. Matuszkiewiczówna, *Glony Wilna i najbliższych okolic*, PTPNW 1935, vol. 9, p. 263–277.
- 52 A. Michalski, *Materiały do flory niższych zarodnikowych Wilna i okolic*, PTPNW 1937, vol. 11, p. 177–181.
- 53 K. Szafnagel, *Zapiski bryologiczne*; N. Rojecka, *Flora starego cmentarza karaimskiego w Trokach*, PTPNW 1934, vol. 8, p. 381–393; I. Sokołowska-Rutkowska, *Zespoły roślinne Puszczy Rudnickiej w okolicy Rudnik i Żegaryna*, PTPNW 1933, vol. 7, p. 49–87.
- 54 J. Mowszowicz, *Flora i zespoły roślinne "Gór Ponarskich" i ich najbliższych okolic*, PTPNW 1937, vol. 11, p. 273–283, p. 353–402; idem, *Trawy i turzycowate Wileńszczyzny ze szczególnym uwzględnieniem okolic Wilna i Trok*, PTPNW 1931/1932, vol. 7, p. 125–139; idem, *Notatki o rzadszych roślinach Wileńszczyzny, zebranych w najbliższych okolicach Wilna*, PTPNW 1938, vol. 12, p. 244–367; B. Szakien, *Notatki florystyczne z Wileńszczyzny*, PTPNW 1937, vol. 11, p. 103–111; idem, *Nowe stanowiska Linnaea borealis L. w Wileńszczyźnie*, PTPNW 1937, vol. 11, p. 111–115.
- 55 J. Trzebiński, *Przyczynek do znajomości flory w gubernji kowieńskiej (powiaty wilkomierski i jezioroski)*, p. 1–48.
- 56 I. Jukonienė, A. Ričkienė, M. Kalvaitienė, M. Rasimavičius, *Zapiski bryologiczne by Kazimierz Szafnagel*.
- 57 The establishment of the Museum was one of the first and most important goals of the Society of Friends of

herbarium collections could be treated as historical archives that allow the assessment of changes in landscape flora.

Conclusion

During more than thirty years the Society of Friends of Science in Vilnius did valuable botanical work. The members of the Society published three books on the study of plant diversity in the Vilnius region, eastern Poland, Belarus and Ukraine. During the reporting period, around 60 lectures were given on various botanical topics. The contents of the lectures include the distribution of plant species, plant communities, plant anatomy, physiology and phytopathology. Some of the reports were published in the Society's journal "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematyczno-Przyrodniczych" ("The Works of the Society of Friends of Science in Vilnius. Department of Mathematics and Natural Sciences"). In the context of current science, the original studies on plant anatomy, physiology and pathology greatly complemented general knowledge in these fields. The published data on more than 1,000 species of algae, fungi, mosses and flowering plants collected in the herbarium are very valuable historical archive data for the study of landscape changes. In a cultural sense, it is the common natural heritage of modern Lithuania, Poland, Belarus and Ukraine.

Appendix

A list of botanical reports made in the Society's Department of Mathematics, Natural Sciences and Medicine after the 1922 reform. It is based on documents from LVIA, f. 1135, ap. 22, b. 8 – *Reports of general meetings in 1907–1938*; b. 121 – *Reports of general meetings 1921–1928*, and on the information from publications *Sprawozdanie ze Stanu i Działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie za Rok (1925–1938)*⁵⁸

Science in Vilnius. As early as in 1908, the "Rocznik" mentions that the botanical department of the museum owned the herbarium of mosses donated by Szafranagel, Józefa Burhardt's collection of plants from the surroundings of Lake Svitjaz, donated by Dr. Czarnocki, the herbarium of Manchurian plants and part of the old herbarium of Vilnius University. In the book *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna*, part. 1, *Historja i bibliografia (Contribution to the knowledge of the flora around Vilnius, part 1, History and Bibliography)* W. Sławiński mentions herbarium owned by the Society of Friends of Science in Vilnius: namely of Józefa Burdhardtówna (80 specimens from Vilnius surroundings), January Kołodziejczyk and Jan Niekrasz, Marija Stankiewiczówna, Dr. J. Trzebiński, and B. Hryniewski. The last update on the herbarium collections from the Society of Friends of Science in Vilnius was given by Department of General Botany held the following collections of plant specimens: herbarium of Józefa Burdhardtówna, Wsewolod Izmailski, S. Lawrow, Wacław Hryniewski, January Kołodziejczyk and Jan Niekrasz. J. Mowszowicz, *Botanika i botanicy w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939 (Przyczynki i wspomnienia)*, "Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej" series B, 1966, no. 12, p. 99–124.

58 All Reports on the Status and Activities of the Society of Friends of Sciences in Vilnius are published in the following year. i.e. *Sprawozdanie ze Stanu i Działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie za Rok 1925*, published in 1926, *Sprawozdanie ze Stanu i Działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie za Rok 1926*, in 1927, etc.

1923

- A. Makarewiczówna. A contribution to the knowledge of the fossil flora near Kamień (*Przyczynek do znajomości flory kopalnej retu nad Kamienną*) (presented by B. Rydzewski).

1925

- S. Ostrowski. Plant outgrowths around Vilnius and Gardin (*Narośla roślin okolic Wilna i Grodna*) (presented by P. Wiśniewski).
 A. Zāmelis. About two species of *Pulsatilla vulgaris* in Polish flora (*O dwóch gatunkach sasanki we florze polskiej*) (presented by J. Trzebiński).

1926

- B. Szakien. A contribution to the knowledge of the rust in Vilnius and Grodno regions (*Przyczynek do znajomości rdzy Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny*) (presented by P. Wiśniewski).

1929

- M. Oszurkówna. A contribution to the study of the dormant period of *Oxalis Depei* (*Przyczynek do okresu spoczynkowego Oxalis Depei*) (presented by P. Wiśniewski).
 B. Szakien. Rust in the Trakai surroundings (*Rdze okolic Trok*) (presented by P. Wiśniewski).

1930

- J. Trzebiński. Diseases of cultivated plants in the Vilnius region in 1928 (*Choroby roślin uprawnych w Wileńszczyźnie w 1928 r.*).
 Z. Fiedorowiczówna. Zoocidia collected in the districts Dysna and Breslauja (*Zoocidia zebrane w pow. dziśnieńskim i brastawskim*) (presented by J. Trzebiński).
 K. Prószyński. List of mushrooms collected around Trakai (*Spis grzybów, zebranych w okolicach Trok*) (presented by J. Trzebiński).
 Dąbrowska. List of plants collected in the Pinsk district (*Spis roślin, zebranych w pow. pińskim*) (presented by J. Trzebiński).
 P. Wiśniewski. A contribution to the knowledge of the dormant period of winter buds of *Stratiotes aloides* (*Przyczynki do poznania okresu spoczynkowego pędów zimowych Stratiotes aloides*).
 P. Wiśniewski. The influence of temperature and light on the germination of winter buds of *Utricularis vulgaris* (*Wpływ temperatury i światła na kiełkowanie pączków zimowych Utricularis vulgaris*).
 F. Goldmanówna. The influence of external conditions on the rest period of the rhizome of fern (*Wpływ warunków zewnętrznych na okres spoczynkowy kłęczy paproci*) (presented by P. Wiśniewski).

1931

- I. Sokołowska-Rutkowska. Plant communities in the Rūdinkai forest near Rūdinkai and Žagarė (*Zespoły roślinne puszczy Rudnickiej w okolicy Rudnik i Żegaryna*) (presented by J. Trzebiński).

- J. Mowszowicz. Vilnius region grasses and sedges (*Trawy i turzyce Wileńszczyzny*) (presented by P. Wiśniewski).
- F. Goldmanówna. Contribution to extending the rest period of fern rhizomes *Fipsoidium Filix mas.* (*Przyczynek do przedłużenia okresu spoczynkowego kłączy paproci fipsoidium Filix mas.*) (presented by P. Wiśniewski).

1932

- A. Sienicka. *Heterodera radiculicola* caused gall formation in the roots bark of *Anemone sylvestris* (*Powstawanie pąków u narośli korzeniowych, spowodowanych przez Heterodera radiculicola na Anemone sylvestris*) (presented by P. Wiśniewski).
- J. Łabieniec. Rare plants of peat bogs near the Kiena-Szumsk railway station (*Rośliny rzadkie torfowiska w okolicy stacji kolejowej Kiena-Szumsk*) (presented by P. Wiśniewski).
- N. Rojecka. Flora in the Karaim cemetery in Trakai (*Flora cmentarza karaimskiego w Trokach*) (presented by J. Trzebiński).
- Z. Tumiłowiczówna. List of fungi from the surroundings Vilkaviškis (*Spis grzybów w okolicach Wołkowyska*) (presented by J. Trzebiński).
- J. Perepeczko-Baumanowa. Zoocecidia in the surroundings of Ashmyany (*Zoocecidia okolic Oszmiany*) (presented by J. Trzebiński).

1933

- L. Matusówna. Influence of external conditions on the development of mycological flora on horse manure. (*Wpływ warunków zewnętrznych na rozwój flory mykologicznej na nawozie końskim*) (presented by P. Wiśniewski).
- C. Kelnerówna. A contribution to the anatomy of the floral zoocidium on *Melandryum album*. (*Przyczynek do anatomji zoocecidium kwiatowego na Melandryum album*) (presented by P. Wiśniewski).
- W. Rewieńska. Bereza Kartuska, an attempt to anthropogeographical analysis (*Bereza Kartuska, próba analizy antropogeograficznej*) (presented by M. Limanowski).
- J. Matuszkiewiczówna. Algae from the vicinity of Vilnius, collected in 1932 and 1933 (*Głony okolic Wilna, zebrane w 1932 i 1933 roku*) (presented by J. Trzebiński).
- A. Znamierowska. Contribution to germination of perennial seeds (*Przyczynek do kiełkowania wieloletnich nasion*) (presented by P. Wiśniewski).
- J. Maciejewska. Further research on the analysis of a warm bath, wounding and etherization as factors influencing the shortening of the dormant period of *Oxalis Deppe* bulbs (*Dalsze badania nad analizą ciepłej kąpieli, zranienia i eteryzacji, jako czynników, wpływających na skrócenie okresu spoczynkowego cebulek Oxalis Deppei*) (presented by P. Wiśniewski).
- R. Kruszyński. Parasitic fungi from the Lida surroundings, collected in 1931 and 1932 (*Grzyby pasożytnicze okolic Lidy, zebrane w 1931 i 1932 roku*) (presented by J. Trzebiński).
- D. Szawel-Peskierówna. A contribution to the anatomy of the zoocidium *Erophytes artemisiae* (*Przyczynek do anatomji zoocecidium Erophytes artemisiae*) (presented by P. Wiśniewski).
- J. Trzebiński. List of higher basidiomycete and ascomycete mushrooms collected near Vilnius in 1925–32 (*Spis grzybów wyższych podstawczaków i workowców, zebranych w okolicach Wilna w 1925–32 r.*)

1934

- B. Szakien. Heterotypic prophase in *Equisetum silvaticum* (*Profaza heterotypowa u Equisetum silvaticum* L.) (presented by P. Wiśniewski).
- B. Szakien. Supplementing the rust list in the Dysna and Postavi counties (*Uzupełnienie spisu rdzy z pow. dziśnieńskiego i postawskiego*) (presented by P. Wiśniewski).
- P. Wiśniewski. Unregistered places of growth of several rare domestic and foreign plants in the Vilnius region (*Nienotowane stanowiska kilku rzadszych krajowych i zawleczonych roślin w Wileńszczyźnie*).

1935

- S. Kownas. Studies on the dormant period of *Gladiolus gandavensis* (*Badania nad okresem spoczynkowym Gladiolus gandavensis*) (presented by P. Wiśniewski).
- H. Smólska. The influence of the external factors on shortening the dormant period of *Ornithogalum umbellatum* L. bulbs and *Muscarim racemosum* bulbs (*Wpływ czynników zewnętrznych na skrócenie okresu spoczynkowego cebulek Ornithogalum umbellatum* L. i cebulek *Muscarim racemosum*) (presented by P. Wiśniewski).
- A. Michalski. A contribution to the knowledge of slime molds in the surroundings of Vilnius (*Przyczynek do znajomości śluzowców okolic Wilna*) (presented by J. Trzebiński).
- J. Krejwisówna. Mycological flora, found on rabbit manure (*Flora mykologiczna, znaleziona na nawozie króliczym*) (presented by J. Trzebiński).
- Z. Sinicyńówna. Plant communities of the peat bog near Nesvizh (*Zespoły roślinne torfowiska pod Nieświeżem*) (presented by J. Trzebiński).
- T. Tyszkiewiczówna, J. Giećówna. The influence of external factors on the dormance period of tree roots (*Wpływ czynników zewnętrznych na okres spoczynkowy korzeni drzew*) (presented by P. Wiśniewski).
- L. Szyłańska. A contribution to the anatomy of the floral zoocidium *Miarus campanula* on *Campanula rapunculoides* (*Przyczynek do anatomji zoocidium kwiatowego Miarus campanulae na Campanula rapunculoides*) (presented by P. Wiśniewski).
- P. Wiśniewski. Materials for the distribution of rarer plants in the Vilnius region (*Materiały do rozmieszczenia rzadszych roślin w Wileńszczyźnie*).
- J. Mowszowicz. Plant communities of the Paneriai hills (*Zespoły roślinne gór Ponarskich*) (presented by P. Wiśniewski).
- Ł. Kuźmicka. Study of the influence of external factors on the dormancy period of bulbs *Oxalis Deppei* (*Badanie wpływu czynników zewnętrznych na okres spoczynkowy cebulek Oxalis Deppei*) (presented by P. Wiśniewski).
- J. Mowszowicz. List of flora of the Vilnius region (*Wykaz flory Wileńszczyzny*) (presented by P. Wiśniewski).

1936

- B. Szakien. Floristic notes from the Vilnius region (*Notatki florystyczne z Wileńszczyzny*).
- B. Szakien. Additional list of rust from the Vilnius region (*Dodatkowy spis rdzy z Wileńszczyzny*).
- B. Szakien. Meiotic prophase in *Equisetum silvaticum* (*Profaza mejotyczna u Equisetum silvaticum*) (presented by P. Wiśniewski).

- R. Kruszyński. Supplementary list of parasitic fungus collected in the years 1934–1936 near Lida. (*Uzupełniający spis grzybów pasożytniczych, zebranych w latach 1934–1936 w okolicy Lidy*) (presented by J. Trzebiński).
- J. Trzebiński. A contribution to the knowledge of parasitic fungi in several localities in the north-western part of Lithuania and Poland (*Przyczynek do znajomości grzybów pasożytniczych w kilku miejscowościach poł.-zachodniej części Litwy i Polski*).
- A. Michalski. Materials for lower plants that produce spores in Vilnius and its surroundings (*Materiały do flory niższych zarodnikowych Wilna i okolic*) (presented by J. Trzebiński).
- P. Wiśniewski. Floristic notes from the Vilnius region (*Notatki florystyczne z Wileńszczyzny*).
- B. Szakien. Phytosociological associations of *Linnaea borealis* in Vingis (pl. Zakręt) and Antakalnis (pl. Antakol) (*Zespoły fitosocjologiczne Linnaea borealis w Zakręcie i na Antokolu*) (presented by P. Wiśniewski).

1937

- S. Jarocińska. Biological races of the fungus *Cladosporium herbarum* Pers. (*Biologiczne rasy grzybka Cladosporium herbarum Pers.*) (presented by J. Trzebiński).
- S. Macuch Meadow complexes near Kazany. (*Zespoły łąkowe okolic Kazian*) (presented by J. Trzebiński).
- J. Mowszowicz. A note about several rare plants collected in the immediate vicinity of Vilnius (*Notatka o kilku rzadszych roślinach, zebranych z najbliższych okolic Wilna*) (presented by P. Wiśniewski).

1938

- P. Wiśniewski. The 'Soła' peat bog in the district Ashmyany (*Torfowisko 'Soła' w pow. oszmiańskim*).
- P. Wiśniewski. Materials for the distribution of rare plants in the Vilnius region. III (*Materiały do rozmieszczenia rzadszych roślin w Wileńszczyźnie. III*).
- P. Wiśniewski. Plant associations *Betula nana* and *Lunaria biennis* (*Zespoły roślinne Betula nana i Lunaria biennis*).
- W. Mierzeyewski, J. Mowszowicz. *Trifolium lupinaster* in Vilnius region (*Koniczyna lubinowata na Wileńszczyźnie*).

Bibliography

Archival sources

- Lietuvos valstybės istorijos archyvas (Lithuanian State Historical Archives) [LVIA], fond 1135 (*Society of Friends of Science in Vilnius / Vilniaus mokslo bičiulių draugija / Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie*) (1906–1943), ap. 22 (*List of documents of the board of the Society of Friends of Science*):
- b. 2 – *Reports of Board meetings 1906–1910*;
 - b. 5 – *List of the members of the Society in 1907–1914*;
 - b. 8 – *Reports of general meetings in 1907–1938*;

- b. 81 – *Reports of the board 1913–1921*;
- b. 121 – *Reports of general meetings 1921–1928*.

Printed sources

- Matuszkiewiczówna J., *Glony Wilna i najbliższych okolic*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1935, vol. 9, p. 263–277.
- Michalski A., *Materiały do flory niższych zarodnikowych Wilna i okolic*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1937, vol. 11, p. 177–181.
- Michalski A., *Przyczynek do znajomości śluzowców okolic Wilna*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1936, vol. 10, p. 5–9.
- Mowszowicz J., *Notatki o rzadszych roślinach Wileńszczyzny, zebranych w najbliższych okolicach Wilna*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1938, vol. 12, p. 244–367.
- Mowszowicz J., *Trawy i turzycowate Wileńszczyzny ze szczególnem uwzględnieniem okolic Wilna i Trok*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1931/1932, vol. 7, p. 125–139.
- Mowszowicz J., *Flora i zespoły roślinne "Gór Ponarskich" i ich najbliższych okolic*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1937, vol. 11, p. 273–283, 353–402.
- Prószyński K., *Spis wyższych grzybów z rzędu Obłoczników (Hymenomycetes), zebranych w okolicy m. Trok i w lasach przyległych – w latach 1926–29*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1931, vol. 6, p. 1–17.
- Rojecka N., *Flora starego cmentarza karaimskiego w Trokach*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1934, vol. 8, p. 381–393.
- Sławiński W., *Dr Jan Emmanuel Gilibert, profesor i założyciel Ogrodu Botanicznego w Wilnie*, "Ateneum Wileńskie" 1925, vol. 3, no. 9, p. 8–45.
- Sławiński W., *Jan Emmanuel Gilibert. Przyczynek do życiorysu profesora historii naturalnej i założyciela Ogrodu Botanicznego Wszechnicy Wileńskiej*, "Archiwum Historii i Filozofii Medycyny" 1926, vol. 4, no. 2, p. 233–249.
- Sławiński W., *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna*, part 1, *Historja i biblijografia*, Wilno 1922.
- Sławiński W., *Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna*, part 2, *Zielone jeziora pod Wilnem*, Wilno 1924.
- Sokołowska-Rutkowska I., *Zespoły roślinne Puszczy Rudnickiej w okolicy Rudnik i Żegaryna*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1933, vol. 7, p. 49–87.
- Szafnagel K., *Zapiski bryologiczne*, Wilno 1908.
- Szakien B., *Notatki florystyczne z Wileńszczyzny*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1937, vol. 11, p. 103–111.

- Szakien B., *Nowe stanowiska Linnaea borealis L. w Wileńszczyźnie*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1937, vol. 11, p. 111–115.
- Szakien B., *Nowy przyczynek do znajomości rdzy Wileńszczyzny*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1937, vol. 11, p. 1–19.
- Szakien B., *Spis rdzy z okolic Trok ziemi Wileńskiej*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1929, vol. 5, p. 211–221.
- Trzebiński J., *Spis grzybów wyższych podstaw czaków i workowców, zebranych w okolicach Wilna w 1925–32 r.*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1934, vol. 8, p. 171–185.
- Trzebiński J., *Przyczynek do znajomości flory w gubernji kowieńskiej (powiaty wilkomierski i jezioroski)*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1911, vol. 4, p. 1–48.
- Trzebiński J., *Przyczynek do znajomości grzybów pasożytniczych w kilku miejscowościach poł.-zachodniej części Litwy i Polski*, "Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych" 1936, vol. 11, p. 163–171.

Critical literature

- Bokowiecki H., Franciszek Ksawery Skupieński (1888–1962), [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 492.
- Brensztejn M., *Informator o towarzystwach naukowych, oświatowych, artystycznych-popularnych, filantropijnych, wzajemnej pomocy, sportowych i klubach na Litwie i Rusi Białej*, Wilno 1914.
- Brensztejn M., *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie*, [in:] *Wilno i Ziemia Wileńska: Zarys monograficzny*, vol. 2, Wilno 1937, p. 131–144.
- Butkiewicz M., *Kuszlany – majątek Szafnagłów*, oszmianszczyzna.pl/strona_kuszlany_szafnagel.html [accessed 7.02.2025].
- Daszkiewicz P., *Polityka i przyroda: rzecz o Jean Emmanuelu Gilibercie*, Warszawa 1995.
- Dziewulski W., *Sylwetka prof. Józefa Trzebińskiego na tle epoki*, pogon.lt/49-sekcja-wilnianie/zasluzeni.html?start=10 [accessed 7.02.2025].
- Gilibert J.E., *Exercitia phytologica, quibus omnes plantae Europaeae, quas vivas invenit in variis herbationibus, seu in Lithuania, Gallia, Alpibus, analysi nova proponuntur [...]*, vol. 1–2, Lyon 1792.
- Gilibert J.E., *Flora Litvanica inchoata seu enumeratio plantarum: quas circa Grodnam collegit et determinavit Joannes Emmanuel Gilibert*, Collectio 1, 2, 3, Grodno 1781.
- Gilibert J.E., *Flora Litvanica inchoata seu enumeratio plantarum: quas circa Grodnam collegit et determinavit Joannes Emmanuel Gilibert*, Collectio 4, 5, Wilno 1782.
- Gorski S.B., *Rzadsze rośliny okolic Wilna*, [in:] *Opisanie statystyczne miasta Wilna*, ed. by M. Baliński, Wilno 1835, p. 23–28.
- Grębecka W., *Badania szaty roślinnej prowadzone w ośrodku wileńskim i krzemienieckim (1781–1840)*, [in:] *Wkład wileńskiego ośrodka naukowego w przyrodnicze poznanie kraju (1781–1842)*, ed. by J. Babicz, W. Grębecka, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1988 (Monografie z Dziejów Nauki i Techniki, vol. 141), p. 115–225.
- Grębecka W., *Jan Wolfgang – organizator zespołowych badań szaty roślinnej*, "Quarterly Journal of the History of Science and Technology" 1980, vol. 25, no. 1, p. 27–46.

- Grębecka W., *Stanisław Bonifacy Jundziłł (1761–1847)*, Warszawa, Lida 2003.
- Grębecka W., *Wilno – Krzemieniec. Botaniczna szkoła naukowa (1781–1841)*, Warszawa 1998.
- Grochowska Rejment I., *Sławiński Witold (1888–1962)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 492–493.
- Hayto L., *Jan Prüffer*, [in:] *Polski Słownik Biograficzny*, vol. 28, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1984–1985, p. 623–625.
- Hryniewiecki B., *Prof. Dr. Józef Trzebiński*, "Acta Societatis Botanicorum Poloniae" 1937, vol. 14, no. 4, p. 249–268.
- Ilgievč H., *Vilnius senovės ir mokslo mylėtojai XX amžiaus pradžioje*, Vilnius 2019.
- Ilgiewicz H., *Societates Academicae Vilnenses: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie (1907–1939) i jego poprzednicy*, Warszawa 2008.
- Ilgiewicz H., *Wileńskie towarzystwa i instytucje naukowe w XIX wieku*, Toruń 2005.
- Jukonienė I., Rasimavičius M., Ričkienė A., Subkaitė M., S. B. Gorski's Bryological Collection in the Herbarium of Vilnius University, "Acta Societatis Botanicorum Poloniae" 2018, vol. 87, no. 3, 3588, DOI 10.5586/asbp.3588.
- Jukonienė I., Ričkienė A., Kalvaitienė M., Rasimavičius M., *Zapiski bryologiczne by Kazimierz Szafnagel and His Herbarium in the Historical Context of Bryological Studies in Lithuania and Adjacent Regions*, "Acta Societatis Botanicorum Poloniae" 2022, vol. 91, 9127, DOI 10.5586/asbp.9127.
- Jundziłł S.B., *Opisanie roślin w Prowincyi W. X. Litewskiego, naturalnie rosnących, według układu Linneusza*, Wilno 1791.
- Jundziłł S.B., *Opisanie roślin litewskich według układu Linneusza przez B. S. Jundziłła*, Wilno 1811.
- Jundziłł J., *Opisanie roślin w Litwie, na Wołyniu, Podolu i Ukrainie dziko rosnących, iako i oswoionych podług wydania szesnastego układu roślin Linneusza*, Wilno 1830.
- Jurkowski R., *Z dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie 1907–1939: przyczynek do życia kulturalnego Wilna*, "Zapiski Historyczne" 1986, vol. 51, no. 4, p. 113–135.
- Klimavičiūtė J., *Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919–1943 m.*, Vilnius 2022.
- Klimavičiūtė J., *Sławińskis Witoldas 1888–1962*, [in:] J. Klimavičiūtė, *Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919–1943 m.*, Vilnius 2002, p. 149.
- Köhler P., *Bronisław Szakien*, "Wiadomości Botaniczne" 2016, vol. 60, no. 1–2, p. 47–50.
- Köhler P., *Dawne ogrody botaniczne Wilna. Old botanic gardens in Vilna (Vilnius, Lithuania)*, "Wiadomości Botaniczne" 1995, vol. 39, no. 1–2, p. 144–147.
- Köhler P., Majewski T., *Józef Trzebiński*, "Wiadomości Botaniczne" 2016, vol. 60, no. 1–2, p. 51–55.
- Köhler P., *Zielniki botaników ośrodka wileńskiego z lat 1780–1840 w Kijowie, Krakowie i Wilnie*, "Quarterly Journal of the History of Science and Technology" 1994, vol. 39, no. 1, p. 109–116.
- Köhler P., *Zielniki botaników polskich w Wilnie i Kijowie zebrane przed rokiem 1840. Herbaria of Polish Botanists Collected before 1840 in Vilna and Kiev*, "Wiadomości Botaniczne" 1994, vol. 38, no. 3–4, p. 174–177.
- Köhler P., *Zielnik Józefa Jundziłła. Herbarium of Józef Jundziłł*, "Polish Botanical Studies, Guidebook Series" 1995, vol. 13, p. 3–154.

- Kościółkowski S., *Pamiętna, choć przemilczana rocznica: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie w pięćdziesięciolecie jego powstania (1907–1957)*, "Teki Historyczne" 1956/1957, vol. 8, p. 94–121.
- Łapczyński K., *Wycieczka na Litwę i nad Bałtyk*, "Pamiętnik Fizyograficzny" 1884, vol. 4, no. 3, p. 171–228.
- Matulaitytė S., *Władysław Dziewulski*, www.vle.lt/straipsnis/wladyslaw-dziewulski/ [accessed 7.02.2025].
- Merkys A., *Prof. S. Jundzilo ir prof. J. Dagio gyvenimas ir veikla*, Vilnius 1995.
- Mowszowicz J., *Józef Trzebiński (1867–1941)*, "Wszechświat" 1971, vol. 1, p. 17–20.
- Mowszowicz J., *Piotr Wiśniewski (1881–1971)*, "Wiadomości Botaniczne" 1973, vol. 17, p. 75–77.
- Mowszowicz J., *Szakien Bronisław (1890–1938)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 524.
- Mowszowicz J., *Trzebiński Józef (1867–1941)*, [in:] *Słownik biologów polskich*, ed. by S. Feliksiak, Warszawa 1987, p. 524.
- Mowszowicz J., *Botanika i botanicy w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939 (Przyczynki i wspomnienia)*, "Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej" series B, 1966, no. 12, p. 99–124.
- Ostrowska T., *Michał Reicher*, [in:] *Polski Słownik Biograficzny*, vol. 31, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1988–1989, p. 13–16.
- Pabrėža J., *Botanika arba taislius auguminis*, Shenandoah 1900.
- Paszewski A., *Profesor dr Piotr Wiśniewski w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin*, "Annales UMCS, Sec. C" 1971, vol. 26, p. 1–10.
- Petrauskienė I., *Vilniaus mokslo bičiulių draugija 1907–1941*, [in:] *Mokslo draugijos Lietuvoje*, ed. by M. Jučas, P. Slavėnas, B. Vaitkevičius, Vilnius 1979, p. 76–142.
- Ričkienė A., *Exercitia phytologica (1792) by J. E. Gilibert in European Libraries*, "Archives of Natural History" 2015, vol. 42, no. 1, p. 178–181, DOI 10.3366/anh.2015.0292.
- Ričkienė A., *Flora Litvanica inchoata (1781–1782) by J.E. Gilibert: Preliminary Census of Copies in European Libraries*, "Archives of Natural History" 2013, vol. 40, no. 1, p. 119–124, DOI 10.3366/anh.2013.0141.
- Ričkienė A., *The Contributions of J. E. Gilibert to the Studies of Lithuanian Flora*, "Quarterly Journal of the History of Science and Technology" 2015, vol. 60, no. 1, p. 69–94.
- Širkaitė J., *Vilniaus mokslo bičiulių draugija ir jos muziejaus rinkiniai*, "Kultūros istorijos tyrinėjimai" 1999, vol. 5, p. 336–361.
- Statut Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, Wilno 1922.
- Wrońska J., *Wokół Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, "Archeologia Polski" 1992, vol. 37, no. 1–2, p. 315–322.
- Zahorski W., *Ustawa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1908, vol. 1, p. 165–170.
- Zahorski W., *Muzeum*, "Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie" 1908, vol. 2, p. 123–127.
- Zemanek A., Köhler P., *Botany at Stefan Batory University in Vilna (Wilno, Vilnius) (1919–1939)*, "Studia Historiae Scientiarum" 2019, no. 18, p. 93–137, DOI 10.4467/2543702XSHS.19.005.11011.

Żytkowicz L., *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie 1907–1940*, [in:] *Z dziejów nauki polskiej. Księga pamiątkowa Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1875–1975*, ed. by A. Hutnikiewicz, L. Janiszewski, Poznań 1975, p. 49–75.

Dr Aurika Ričkienė is a researcher at the Nature Research Centre in Vilnius, Lithuania. Her research focuses on the history of botany in the region in the 18th–20th c. She is the author and co-author of a dozen scientific works, including history and bibliography of old books, herbaria, etc. She participates in national and international (Poland – Lithuania) scientific projects. Her latest research is closely connected with studies of natural complexes, i.e. swamps, forests, meadows in the scientific-historical framework.

e-mail: aurika.rickiene@gamtc.lt

Article submitted on 3 July 2024

Article accepted on 17 February 2025

Botanika w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Wilnie

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie było polską organizacją naukową działającą w Wilnie w latach 1906–1939. Jego działalność miała na celu zachowanie polskiego dziedzictwa kulturowego na Litwie. Towarzystwo zajmowało się m.in. badaniem regionalnej flory i fauny. Niektórzy członkowie Towarzystwa byli zaangażowani w badania botaniczne. Zbierali gatunki roślin z dawnego terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego (dzisiejsza Litwa, Białoruś, Ukraina i Polska) i publikowali dane na ich temat w publikacjach Towarzystwa. Niektóre okazy z ich kolekcji przetrwały i są przechowywane w Zielniku Uniwersytetu Wileńskiego. Współcześni botanicy uważają zielnik i publikacje Towarzystwa za cenne źródła dotyczące różnorodności i rozmieszczenia gatunków roślin na odpowiednich obszarach. Celem artykułu jest podsumowanie prac botanicznych wykonanych przez członków Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie i ocena ich znaczenia dla nauki botaniki w regionie.